

**NOUL TESTAMENT
ÎN TÂLCUIREA SFINŢILOR PĂRINŢI**

IX

**EPISTOLELE SOBORNICEȘTI
Comentarii la
Iacob. I-II Petru. I-III Ioan. Iuda**

Volum apărut cu binecuvântarea
Î.P.S. Ioan Selejan
Mitropolitul Banatului

EDITURA CHRISTIANA
București – 2022

Listă de abrevieri	5
Lista autorilor patristici și a operelor citate în <i>Comentariul la Epistolele sobornicești</i>	7
Introducere la <i>Epistolele sobornicești</i>	17
Introducere la Epistola sobornicească a Sfântului Apostol Iacob	19
Comentariu la Epistola sobornicească a Sfântului Apostol Iacob	21
Introducere la Epistola sobornicească întâia a Sfântului Apostol Petru.....	93
Comentariu la Epistola sobornicească întâia a Sfântului Apostol Petru	95
Introducere la Epistola sobornicească a doua a Sfântului Apostol Petru.....	167
Comentariu la Epistola sobornicească a doua a Sfântului Apostol Petru	169
Introducere la Epistola sobornicească întâia a Sfântului Apostol Ioan	207
Comentariu la Epistola sobornicească întâia a Sfântului Apostol Ioan	209
Introducere la Epistola sobornicească a doua a Sfântului Apostol Ioan	295
Comentariu la Epistola sobornicească a doua a Sfântului Apostol Ioan	297
Introducere la Epistola sobornicească a treia a Sfântului Apostol Ioan	305
Comentariu la Epistola sobornicească a treia a Sfântului Apostol Ioan	307
Introducere la Epistola sobornicească a Sfântului Apostol Iuda	313
Comentariu la Epistola sobornicească a Sfântului Apostol Iuda	315
Bibliografie	333

Comentariu la *Epistola Sfântului Iacob*

CAPITOLUL 1 – *Salutare. Credință și înțelepciune. Sărăcie și bogăție. Încercare și ispită. A asculta cuvântul și a-l îndeplini.*

¹ *Iacob, robul lui Dumnezeu și al Domnului Iisus Hristos, celor douăsprezece seminții care sunt în Diaspora, salutare!*

„Prin *Diaspora* (Împrăștiere) se înțelege emigrația iudaică [...]. Iacob folosește termenul pentru a-i desemna pe creștinii răspândiți în toată lumea, cei ce alcătuiesc Ierusalimul cel nou, adevăratul *Israel al lui Dumnezeu* (Galateni 6, 16)².

„Cei care caută slavă lumească își afișează calificările despre care cred ei că le corespund. Apostolii, în schimb, se laudă la începutul epistolelor lor că sunt robi ai lui Hristos³.

„Mai mult decât cu orice demnitate lumească, apostolii Domnului se laudă cu faptul că sunt robii lui Hristos. Așa au dorit să fie cunoscuți în propovăduire, în scrisul lor și-n învățătură⁴.

„Hristos a binevoit să se arate lui Iacov după patima Sa și, în cele din urmă, a devenit proverbial să se spună: *După aceea S-a arătat lui Iacov* (I Corinteni 15,7). Iacov se prezintă

² *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania (în continuare, abreviat: BBVA), Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (în continuare: EIB), București, 2001

³ Didim cel Orb, *Catene* – ACCS/NT XI

⁴ Oecumenius, *Comentariu la Iacov* – ACCS/NT XI

pe sine ca un slujitor, însă trebuie să ne amintim că există două feluri de servitute, voluntară și involuntară. Slujitorul involuntar este un sclav care se teme de pedeapsă și, ca urmare, slujirea sa nu izvorăște din dragoste. Dar robul cel de bunăvoie nu este, într-adevăr, diferit de un fiu⁵.

„Am citit că, atunci când a fost martirizat Ștefan, o mare persecuție împotriva Bisericii a izbucnit în Ierusalim și toți, cu excepția apostolilor, au fost împrăștiați în Iudeea și Samaria. Iacov a scris apoi această scrisoare celor care au fost împrăștiați, ei fiind prizonieri pentru dreptate. Și nu doar aceluia le scrie ci, după cum o arată restul epistolei, și celor care au devenit creștini și încă se luptau să dobândească desăvârșirea, precum și celor care au rămas în afara credinței și au continuat să-i persecute și să-i tulbure pe credincioși“⁶.

² *Toată bucuria să v-o puneți în seamă, fraților, când dați de felurite ispite,*

„*Când dați de:* literal: *când cădeți în*. Verbul *peripipto* [περιπίπτω] = a cădea (între tâlhari – Luca 10, 30) și a cădea întâmplător peste cineva, a da de ceva (de un dâmb de nisip – Fapte 27, 41), care te poate salva din primejdie. În contextul de față, sensul e bivalent. ♦ *ispite:* ispita nu e o cădere propriu-zisă, ci o încercare, o probă, un examen pe care poți să-l câștigi sau să-l pierzi“ (BBVA).

„Prin mijlocirea [încercărilor], lămurindu-se *ca aurul în foc* (Maleahi 3,3), sufletul pus la încercare este ori osândit, ori arătat într-o minunată stare de virtute“⁷. „*Generezi bucurie dacă vei considera că este doar bucurie când vei nimeri în diverse ispite și oferi această bucurie ca sacrificiu lui Dumnezeu*“⁸.

⁵ Ilarie de Arles, *Tratat introductiv la Epistola lui Iacov* – ACCS/NT XI

⁶ Beda Venerabilul, *Privitor la Epistola Sfântului Iacov* – ACCS/NT XI

⁷ Origen, *Contra lui Celsus*, 8.56

⁸ Origen, *Omilii la Geneză*, 8.10

„Pentru că suntem oameni, trăim o viață periculoasă printre capcanele ispitelor”⁹. „Așa cum pământul trebuie să treacă prin iarnă înainte ca primăvara să vină și florile să înflorească, la fel, un om trebuie să treacă prin multe ispите înainte de a moșteni cununa vieții veșnice. Căci, după cum spunea Pavel: *prin multe suferințe trebuie să intrăm în împărăția lui Dumnezeu* (Fapte 14,22). Ispitele vin în trei moduri: prin persuasiune, prin atracție și prin consimțământ. Diavolul convinge, trupul este atras, iar mintea consimte”¹⁰. „Rabdă [ispitele] cu curaj și cu credință și Dumnezeu se va slăvi prin tine, Căci răbdarea îl face pe om probat”¹¹.

„Marele Iacob, zis fratele Domnului, învățând pe cei ce luptă pentru adevăr să nu se ferească de felul ispitelor fără de voie, zice: *Mare bucurie să socotiți, frații mei, când cădeți în felurite ispите, adică în încercările care nu sunt voite și pofțite și produc dureri*”¹².

„[Pe] amândouă ispitele, pe cea de voie și pe cea fără de voie, le uneltește cu vicleșug cel rău: pe cea dintâi, semănându-și neghina și ațâțând sufletul prin plăcerile trupului, ca să-l înduplece să-și desfacă dorința de iubirea dumnezeiască; iar pe cea de a doua o dorește și o cere cu viclenie, voind să strice firea prin durere, ca să silească sufletul doborât de dureri să pună în mișcare gândurile de ocară împotriva Făcătorului. Dar, cunoscând noi planurile Vicleanului, să ne rugăm să nu ne vină ispita de bunăvoie, ca să nu ne desfacem dorința de iubirea de Dumnezeu; și să răbdăm bărbătește pe cea fără de voie, venită cu îngăduința lui Dumnezeu, ca să ne arătăm punând mai presus decât firea pe Făcătorul firii”¹³.

⁹ Fericitul Augustin, *Epistole*, 250 – ACCS/NT XI

¹⁰ Ilarie de Arles, *Tratat introductiv la Epistola lui Iacob* – ACCS/NT XI

¹¹ Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovnicești*, 829

¹² Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 58

¹³ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Scurtă tâlcuire a rugăciunii Tatăl nostru*

„Nimeni nu va putea răpi bucuria discipolilor pentru că, deși au suferit persecuție și tortură în numele lui Hristos, totuși au răbdad de bunăvoie toate adversitățile, deoarece au fost întăriți de nădejdea în învierea Sa și de viziunea lor despre El. Mai mult, au socotit o bucurie deplină atunci când au întâlnit tot felul de ispite“¹⁴.

„Pentru cei care au fost cercați și ispitiți, încercările și necazurile sunt izvorul celei mai mari bucurii, căci astfel își probează credința lor“¹⁵.

³ *știind că încercarea credinței voastre naște răbdarea;*

„Ispitele pot fi biruite prin cunoaștere duhovnicească și credință în Treime“¹⁶. „Iacov spune că suntem ispitiți de vrăjmașii noștri pentru a deprinde virtutea răbdării și, prin aceasta, de a arăta și dovedi că avem în inimile noastre o credință statornică în răsplata viitoare. Pentru a interpreta acest verset, trebuie să avem în vedere și cele spuse de Pavel pe același subiect: *bine știind că suferința aduce răbdare, și răbdarea încercare, și încercarea nădejde* (Romani 5,3-4)“¹⁷.

⁴ *dar răbdarea să-și aibă lucrare desăvârșită, pentru ca voi să fiți desăvârșiți și întregi, întru nimic știrbiți.*

„Însă care va fi lucrul răbdării dacă nu am suporta niciun fel de nenorocire? De ce să refuzăm să îndurăm relele vremelnice? Ne temem poate să ducem lucrul la bun sfârșit?“¹⁸.

„Ai auzit, frate al meu, că cel care cercetează Sfânta Scriptură cu inimă curată dobândește cunoașterea lui Dumnezeu? Pentru aceasta, frate, să nu arăți nepăsare față de sufletul tău, ci să-ți închini timpul tău lecturii și rugăciunii, ca să se lumineze mintea ta și să devii desăvârșit și întreg și să nu fi

¹⁴ Beda Venerabilul, *Omilia la Evanghelia*, 2.13 – ACCS/NT XI

¹⁵ Oecumenius, *Comentariu la Iacov* – ACCS/NT XI

¹⁶ Ilarie de Arles, *Tratat introductiv la Epistola lui Iacov* – ACCS/NT XI

¹⁷ Beda Venerabilul, *Privitor la Epistola Sfântului Iacov* – ACCS/NT XI

¹⁸ Fericitul Augustin, *Predici*, 80.9

lipsit de nimic¹⁹. „Aruncă ancora nădejzii în Dumnezeu care poate să mântuiască și așteaptă de la El sfârșitul cel de folos al încercărilor“²⁰.

„Desăvârșirea este iubirea lui Dumnezeu, care este aceeași *iubire desăvârșită* care *alungă frica* (I Ioan 4,18), adică teama de a fi ispășit. Desăvârșire este și răbdarea, care este pазitorul sufletului, așa cum spune Scriptura: *Prin răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre* (Luca 21,19)²¹.

„Răbdarea întărește caracterul, astfel încât acela care o posedă nu poate fi biruit, ci se arată a fi desăvârșit. Din acest motiv, credincioșii sunt încercați pentru a-și spori răbdarea, așa ca credința lor să se arate desăvârșită“²². „De ce încercările nasc răbdarea? Aceasta se datorează faptului că încercările vădesc curăția credinței, care e desăvârșită atunci când nevoitorul rabdă suferințele“²³.

⁵ *Și dacă cineva din voi e lipsit de înțelepciune, s-o ceară de la Dumnezeu, Cel ce tuturor le-o dă cu simplitate și fără-nfruntare, și i se va da.*

„De ce le spune Iacov să ceară înțelepciune? Este pentru ea ei să aibă adevărul lui Dumnezeu. Doar lui Dumnezeu trebuie să I se ceară înțelepciune, nu filozofilor sau astrologilor. Dumnezeu dăruiește înțelepciune precum o fântână nesecată, umplându-i pe toți cei ce intră, în vreme ce înțelepciunea filozofilor ori a altor oameni nu se dăruiește din belșug și este în curând eliminată“²⁴.

¹⁹ Sf. Efrem Sirul, *Despre cea de-a Doua Venire, Despre răbdare*

²⁰ Calist și Ignatie Xanthopol, *Metoda*, 16

²¹ Ilarie de Arles, *Tratat introductiv la Epistola lui Iacov* – ACCS/NT XI

²² Beda Venerabilul, *Privitor la Epistola Sfântului Iacov* – ACCS/NT XI

²³ Oecumenius, *Comentariu la Iacov* – ACCS/NT XI

²⁴ Ilarie de Arles, *Tratat introductiv la Epistola lui Iacov* – ACCS/NT XI

LIBRIS | we know books

„Iacov vorbește aici în special despre acea înțelepciune de care avem nevoie atunci când suntem încercați de ispite. El spune că, dacă există între noi unii care nu înțeleg de ce trebuie să fim încercați astfel, atunci aceia să-l ceară lui Dumnezeu să le explice de ce un tată trebuie să-și pedepsească copiii pentru a-i pregăti să moștenească viața veșnică”²⁵.

„Iacov arată înțelepciunea ca fiind cauza desăvârșirii. El știe că credința este încercată și probată în necazuri. Nu este nevoie să-i cerem lui Dumnezeu oameni desăvârșiți. Ceea ce ne este de trebuință sunt oamenii înțelepți. Din acest motiv îi încurajează pe cei care doresc să biruie în necazuri să ceară de la Dumnezeu înțelepciune”²⁶. „Iacov se referă aici la înțelepciunea duhovnicească, nu la cea omenească. Înțelepciunea duhovnicească e născătoarea oricărei fapte desăvârșite. Aceasta este înțelepciunea cerească și, atunci când am fost întăriți de ea, putem face totul desăvârșit”²⁷.

⁶ *Să ceară însă cu credință, întru nimic îndoindu-se, pentru că cel ce se îndoiește e asemenea valului mării, mișcat de vânt și aruncat încoace și încolo.*

„Într-un cuvânt, în toate situațiile în care mintea s-ar clătina în ceea ce privește ascultarea desăvârșită ori Satana ne-ar pune piedici, înmuindu-ne și tăindu-ne avântul, folosindu-ne de acest ajutor al rugăciunii, să-L implorăm pe Dumnezeu și să-I cerem să ni se dea ușurință în săvârșirea celor bune”²⁸.

„Necredinciosul²⁹ este, cu adevărat, plin de mândrie. Căci dacă nu ați crezut că Dumnezeu vă va asculta cererea, n-ați lucrat în așa fel încât să evitați să fiți deja osândiți de Cel care cunoaște totul. Necredinciosul a devenit fățarnic chiar fără să și-o fi dorit. De aceea, este necesar să condamnăm o

²⁵ Beda Venerabilul, *Privitor la Epistola Sfântului Iacov* – ACCS/NT XI

²⁶ Oecumenius, *Comentariu la Iacov* – ACCS/NT XI

²⁷ Teofilact al Ohridei, *Comentariu la Iacov* – ACCS/NT XI

²⁸ Sf. Vasile cel Mare, *Constituții ascetice*, 26.1

²⁹ Poate mai potrivit ar fi: *cel ce se îndoiește*.

plagă îngrozitoare³⁰ ca aceasta³¹. „Iacov arată că fundamentul înțelepciunii omenești este credința. Aici poate că-l vizează pe Simon Magul, care i-a rugat pe apostoli să-i dea Duhul Sfânt, dar nu a cerut cu credință³². „Credinciosul trebuie să se înfățișeze înaintea lui Dumnezeu, prin viața sa exemplară, astfel încât să fie demn de a fi ascultat de El. Căci acela care știe că nu a păzit poruncile Domnului nu va avea nicio nădejde să fie ascultat de El. După cum spune Scriptura: *Cel ce își oprește urechea de la ascultarea legii, chiar rugăciunea lui e urâciune* (Pilde 28,9)³³.

„Dacă o persoană este încrezătoare, să ceară. Dar, dacă se îndoiește, n-ar trebui să ceară, căci nu va primi cele de care nu e sigur. O astfel de persoană se retrage curând din credința pe care o are și bate în retragere. Aceasta se petrece din pricina mândriei sale, căci deznădăjduiește de a dobândi cele cerute dacă acestea nu vin imediat. În orice caz, nu este rău dacă cineva care se gândește prea mult la sine nu capătă cele cerute în rugăciune³⁴.

⁷ *Omul acela să nu gândească el că va primi ceva de la Domnul:*

„Meritele pur omenești sunt rele și Dumnezeu nu le încununează. Orice merit bun este un dar al lui Dumnezeu³⁵. „Persoana care, din pricina conștiinței sale incisive, se îndoiește că va primi oricare dintre darurile cerești, își va lăsa cu ușurință credința atunci când vin ispitele și va fi târâtă în

³⁰ E condamnată *îndoiala*. Ca întotdeauna, lupta e împotriva păcatului, nu a păcătosului.

³¹ Sf. Chiril al Alexandriei, *Catene* – ACCS/NT XI

³² Ilarie de Arles, *Tratat introductiv la Epistola lui Iacov* – ACCS/NT XI

³³ Beda Venerabilul, *Privitor la Epistola Sfântului Iacov* – ACCS/NT XI

³⁴ Oecumenius, *Comentariu la Iacov* – ACCS/NT XI

³⁵ Fericitul Augustin, *Despre har și voința liberă*, 6 – ACCS/NT XI

felurite păcate la fel de ușor ca și cum ar fi bătută de vânt³⁶. „Aceasta se referă la omul care cere într-un spirit de ură și dispreț. Îndepărtați-vă de orice fățarnicie și, mai cu seamă, când Îi cereți ceva lui Dumnezeu, nu pregetați să vă întrebați: Cum Îi voi cere ceva lui Dumnezeu, știind cât de mult am păcătuit împotriva Lui?”³⁷.

⁸ *om cu sufletu-n doi peri, nestatornic în toate căile sale.*

Om cu sufletu-n doi peri: „Literal: bărbat cu suflet dublu (duplicitar, din care niciodată nu știi ce să alegi; fără o poziție fermă și constantă)” (BBVA).

„Om cu sufletu-n doi peri³⁸ este cel care, pe de o parte, se roagă lui Dumnezeu, iar pe de altă parte, nu reușește să obțină nimic de la El, deoarece în sinea sa Îl acuză în toată vremea. Cu sufletu-n doi peri este acela care vrea să se desfete în lumea aceasta, însă și să împăratească cu Dumnezeu în cer. De asemenea, cu sufletu-n doi peri este cel care caută aprecierea celorlalți pentru faptele sale bune, mai degrabă decât răsplățile duhovnicești de la Dumnezeu³⁹. „O persoană cu sufletu-n doi peri este aceea instabilă și de puțină încredere. O astfel de persoană nu are o viziune clară asupra viitorului și nici o înțelegere sigură a prezentului, ci mai degrabă se abate ici și colo, apucând orice poate. Aceasta poate fi asemuită cu valurile mării care sunt purtate înainte și-napoi, ori cu o floare care astăzi e aici și mâine se ofilește”⁴⁰.

„Așadar noi, care nu-L urmăm pe Domnul nostru cu credință întreagă și desăvârșită și care ne-am depărtat de dumnezeii străini, ne aflăm așezați ca între linii: suntem loviți de ei, ca fugari, nefiind apărați de Domnul nostru, ca nestatornici și

³⁶ Beda Venerabilul, *Privitor la Epistola Sfântului Iacov* – ACCS/NT XI

³⁷ Oecumenius, *Comentariu la Iacov* – ACCS/NT XI

³⁸ *Double-minded*. Am preferat aici formularea lui Anania.

³⁹ Beda Venerabilul, *Privitor la Epistola Sfântului Iacov* – ACCS/NT XI

⁴⁰ Oecumenius, *Comentariu la Iacov* – ACCS/NT XI

nesiguri⁴¹. „Aminteste-ți numaidecât de Iacov cel sfânt, care a scris: *Cel care se îndoiește în rugăcuniile sale și șovăie este un om laș, nestatornic și se aseamănă cu valul mării purtat de vânt și suflat de ici-colo. Și să nu creadă omul acesta că va lua de la Domnul vreun dar însemnat*⁴². „A fi îndoielnic înseamnă a nu te preda cu desăvârșire morții pentru Împărăția cerurilor, ci a te îngriji mai mult de lucruri pentru trup⁴³.

„Dumnezeu își închide urechea și nu le dăruiește nimic celor care cer harul de sus nu spre faptele virtuții, ci spre satisfacerea plăcerilor trupești și a poftelor lumești. Căci cum ar dăruii împlinirea lucrurilor pe care le dezaprobă și le respinge pentru murdăria aflată în ele? Și cum va răspândi din Sine undă acră Izvorul a toată dulceața? Că celor iubitori de daruri duhovnicești le dăruiește bunătățile cu mână bogată și neîntârziată⁴⁴.

⁹ *Fratele cel smerit să se bucure întru înălțarea sa,*

„Acest verset se aplică robilor evrei care erau mari și mândri și falnici în propriii lor ochi, însă ajunseseră, în sclavia lor, cei mai neînsemnați dintre cei mici. E ca și cum ar fi spus că viața era mai grea pentru oamenii bogați cu care trăiau decât era pentru ei, ca slujitori ai lor. Dar, înălțarea la care se face aici referire nu este slava deșartă, ci bucuria în vremuri de încercări⁴⁵.

„Toți cei care rabdă cu smerenie adversitățile din dragoste pentru Domnul vor primi de la El cele mai mari răsplăți ale împărăției Sale⁴⁶. „Tot binele ni se va da nouă dacă ne

⁴¹ Origen, *Omilii la Exod*, 8.4

⁴² Sf. Nil al Ancirei, *Epistole*, 3.167

⁴³ Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovnicești*, 846

⁴⁴ Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, 9.1

⁴⁵ Ilarie de Arles, *Tratat introductiv la Epistola lui Iacov* – ACCS/NT XI

⁴⁶ Beda Venerabilul, *Privitor la Epistola Sfântului Iacov* – ACCS/NT XI

LIBRIS | We know better
smerim înaintea lui Dumnezeu⁴⁷. „Smerenia e aducătoarea tuturor lucrurilor bune și-n afara ei nu există niciun bine⁴⁸.

¹⁰ și cel bogat întru smerenia sa, fiindcă el ca floarea ierbii va trece;

„Scriptura spune că *oricine se înalță pe sine se va smeri* (Luca 14,11). Avera e corola omului bogat, dar elementele universului se vor smulge de la el. Iacov vorbește foarte puțin despre omul smerit, dar este suficient, întrucât acela își va dobândi slava sa de la Dumnezeu. În schimb, cei bogați sunt muștrați foarte mult, astfel încât nimeni să nu fie tentat să le urmeze exemplul⁴⁹, lăsându-se pradă lăcomiei după cele lumești.

„Iacov spune aceasta în mod ironic, pentru că omul bogat va vedea bogăția în care el se slăvea și cu care obișnuia să-i disprețuiască pe săracii acestei lumi ajunsă la sfârșit. El va fi smerit la condamnarea veșnică, precum omul cel bogat care-l disprețuia pe săracul Lazăr⁵⁰. „Iacov îl numește pe omul bogat, deopotrivă, mândru și smerit, pentru că ceea ce-l umflă în sus îl împinge, totodată, în jos⁵¹.

¹¹ *că soarele a răsărit odată cu arșița și a uscat iarba, și floarea ei a căzut și frumusețea chipului ei a pierit; așa se va vesteji și bogatul în alergăturile sale.*

„Floarea câmpului bucură vederea și parfumul său e plăcut un timp, dar în curând își pierde atracția frumuseții și-a farmecului său. Exact la fel este fericirea actuală a celor nelegiuți – durează o zi sau două și apoi dispăre ca și cum n-ar fi fost. Soarele ce răsare închipuie sentința dreptului Judecător, care pune rapid capăt slavei trecătoare a păcătosului. La fel, este adevărat că dreptul înflorește, însă nu în același mod.

⁴⁷ Oecumenius, *Comentariu la Iacov* – ACCS/NT XI

⁴⁸ Teofilact al Ohridei, *Comentariu la Iacov* – ACCS/NT XI

⁴⁹ Ilarie de Arles, *Tratat introductiv la Epistola lui Iacov* – ACCS/NT XI

⁵⁰ Beda Venerabilul, *Privitor la Epistola Sfântului Iacov* – ACCS/NT XI

⁵¹ Oecumenius, *Comentariu la Iacov* – ACCS/NT XI